

POSTANOWIENIE

Dnia 26 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący)

SSN Jacek Sobczak

SSN Józef Szewczyk (sprawozdawca)

Protokolant Łukasz Biernacki

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w sprawie z wniosku **E. A.**

o zadośćuczynienie za doznane krzywdy w okresie aresztowania i odbywania kary pozbawienia wolności w okresie od 13 marca 1982 r. do 25 marca 1983 r. na mocy wyroku Sądu Okręgu Wojskowego z dnia 28 czerwca 1982 r., po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 26 lutego 2015 r., kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść od postanowienia Sądu Okręgowego w B. z dnia 9 kwietnia 2009 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgu Wojskowego w B. wyrokiem z dnia 28 czerwca 1982 r., sygn. akt ... 255/82, uznał E. A. za winnego tego, że w miesiącu lutym i marcu 1982 r. jako członek NSZZ „Solidarność”, którego działalność została zawieszona na mocy przepisów § 1 Zarządzenia Nr 81 Prezesa RM z dnia 13 grudnia 1981 r. w sprawie zawieszenia działalności związków zawodowych i niektórych organizacji społecznych na czas obowiązywania stanu wojennego, nie odstąpił od udziału w tej działalności w ten sposób, że sporządzał, a następnie w dniu 8 marca 1982 r. na terenie KMPMB „Z.-M.” rozpowszechniał ulotki o treści lżącej i wyszydzającej

naczelne organy PRL, a także apel o wzmożenie działalności w NSZZ „Solidarność” kierowany do członków tego związku tj. czynu z art. 45 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym w zb. z art. 270 § 1 d.k.k. i za to wymierzył mu karę 2 lat pozbawienia wolności.

Orzeczoną karę pozbawienia wolności E. A. odbywał od dnia 13 marca 1982 r. do dnia 25 marca 1983 r., kiedy to został zwolniony na mocy uchwały Rady Państwa Nr PU-1111-18-83 z dnia 7 marca 1983 r. o zastosowaniu wobec niego prawa łaski poprzez warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności z wyznaczeniem okresu próby na 3 lata.

Wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 1992 r., sygn. akt WRN 135/91, wskutek rewizji nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego, wyrok Sądu Okręgu Wojskowego w B. został zmieniony przez między innymi uniewinnienie E. A. od popełnienia zarzucanego mu czynu.

W dniu 28 stycznia 1993 r. E. A. wystąpił do Sądu Okręgu Wojskowego w B. z wnioskiem o zasądzenie na jego rzecz od Skarbu Państwa odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne skazanie w łącznej kwocie 180 mln starych złotych.

Postanowieniem z dnia 17 marca 1993 r. Sąd Okręgu Wojskowego w B., na podstawie art. 487 § 1 d.k.p.k. i art. 488 § 2 d.k.p.k. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz E. A. łącznie kwotę 57.750.000 starych złotych tytułem odszkodowania oraz zadośćuczynienia za krzywdę wynikłą z niesłusznego skazania wyrokiem Sądu Okręgu Wojskowego w B. z dnia 28 czerwca 1982 r.

Postanowienie to nie zostało zaskarżone przez strony i uprawomocniło się w dniu 31 marca 1993 r.

W dniu 8 października 2008 r. E. A. złożył wniosek o zasądzenie od Skarbu Państwa dodatkowo kwoty 15.000 złotych tytułem zadośćuczynienia za doznane krzywdy w okresie aresztowania i więzienia w stanie wojennym od dnia 13 marca 1982 r. do dnia 25 marca 1983 r.

Postanowieniem z dnia 9 kwietnia 2009 r., sygn. akt ... 524/08, Sąd Okręgowy w B. postępowanie umorzył na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., wobec stwierdzenia przeszkody procesowej w postaci res iudicata, z uwagi na

wcześniejsze prawomocne postanowienie w tej materii Sądu Okręgu Wojskowego w B. z dnia 17 marca 1993 r.

Od powyższego postanowienia kasację na korzyść E. A. wniósł Prokurator Generalny, który na podstawie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. oraz art. 537 § 1 i 2 k.p.k., zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 8 ust. 4 w zw. z ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz.1851 dalej: ustawa lutowa), polegające na niezasadnym uznaniu, że uprzednio zasądzone na rzecz E. A. na podstawie art. 487 § 1 d.k.p.k. i art. 488 § 2 d.k.p.k. odszkodowanie za niesłuszne skazanie, uniemożliwia dochodzenie od Skarbu Państwa odszkodowania za doznaną krzywdę w trybie przepisów ustawy lutowej, co skutkowało bezpodstawnym umorzeniem postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. Autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna.

Nie ulega wątpliwości, że postanowienie Sądu Okręgowego w B. z dnia 9 kwietnia 2009 r. nie może się ostać, ponieważ zapadło z rażącym naruszeniem art. 8 ust. 4 w zw. z ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, co miało istotny wpływ na jego treść.

Zgodnie z bowiem z art. 8 ust. 1 powołanej ustawy osobom, wobec których stwierdzono nieważność orzeczenia, albo wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, przysługuje prawo dochodzenia od Skarbu Państwa odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z wykonania orzeczenia. Co do zasady wykluczona jest przy tym możliwość wysuwania uzupełniających roszczeń przez osoby, którym zasądzone odszkodowanie i zadośćuczynienie na skutek orzeczeń wydanych po rozpoznaniu rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania, z wyjątkiem sytuacji, gdy za uwzględnieniem roszczenia

przemawiają względy słuszności. W konsekwencji, gdy kwota uprzednio zasądzonego odszkodowania jest rażąco niska, wręcz symboliczna, a zadośćuczynienie niesatysfakcjonujące, osoba represjonowana ma prawo wystąpienia z roszczeniem uzupełniającym na podstawie przepisu art. 8 ust. 4 *in fine* ustawy. Żądanie to nie jest przy tym ograniczone żadnym terminem.

Treść przepisu art. 8 ust. 4 ustawy lutowej stanowi odstępstwo od zasady *res iudicata*. Nie zachodzi tym samym przeszkoda w postaci powagi rzeczy osądzonej w sytuacji, gdy wnioskodawca, który uprzednio uzyskał odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie w oparciu o przepis art. 487 d.k.p.k., czy art. 552 § 1 k.p.k., wystąpi następnie na podstawie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej o przyznanie dalszej rekompensaty za szkodę i krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia, którym przypisano mu czyn związany z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., IV KK 403/09, LEX nr 577229, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2008 r., sygn. WA 26/08, LEX nr 531918).

Podzielić należy stanowisko Prokuratora Generalnego, że za powtórным, merytorycznym rozpoznaniem sprawy o odszkodowanie i zadośćuczynienie w stosunku do osób represjonowanych przez władze PRL za działalność niepodległościową, przemawia także fakt, że dopiero ustawa lutowa wiąże szkodę i krzywdę osoby skazanej, nie tylko z samym faktem jej bezprawnego pozbawienia wolności (jak to ma miejsce w przypadku roszczeń dochodzonych na podstawie art. 487 d.k.p.k. i art. 552 k.p.k.), ale ponadto uwzględnia aspekt działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Dodać przy tym należy, że osoby w stosunku do których wydano decyzje o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego nabyły prawo dochodzenia swoich roszczeń na mocy wskazanej ustawy dopiero od dnia 18 listopada 2007 r. tj. z dniem wejścia w życie nowelizacji ustawy lutowej (Dz. U. z 2007 r., nr 191, poz. 1372).

Trafnie więc skarżący podnosi, iż Sąd Okręgowy w B. rozpoznający wniosek E. A. o zasądzenie dodatkowego zadośćuczynienia z tytułu niesłusznego skazania i pozbawienia wolności, odmawiając merytorycznego rozpoznania złożonego przez niego wniosku w oparciu o treść art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., dopuścił się rażącej obrazy

przepisu art. 8 ust. 4 w zw. z ust. 1 ustawy lutowej, która miała istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia.

Z powyższych powodów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego w B. z dnia 9 kwietnia 2009 r. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.